

ЗАҢ КЕҢЕСТЕРІ

N&P Назханов
және Серіктестері

СҰРАҚ №111:

ИКС компаниясының филиал директоры жүргізушілерден шетелге сапар үшін визаларды рәсімдеуге жиналған ақшаны жоғары тұрған директорға тапсырған. Жоғары тұрған директор әртүрлі сылтаулармен визаларды рәсімдеуді кешіктіріп, ақыры жоғалып кеткен. Жүргізушілер ақшаны қайтару үшін сотқа бере бастаған. Филиал директоры алаяқтық және топтық келісім бойынша ақша иеленді деген айыппен 5 жылға сотталды. Одан ақша табылмады, бірақ тек оны ғана соттады. Алты айдан кейін жоғарғы директор табылып, сотқа тартылды. Оның ісі қалай аяқталғаны белгісіз.

Сұрақтар:

1. Бұл қылмыстың ауырлығы келтірілген залал сомасына қарай қалай бөлінеді?
2. Залал шеккендер саны 30 адам шамасында. Қылмыс ауырлығы әр зардап шегушінің сомасы бойынша жеке есептеледі ме, әлде барлық сомаларды қосып есептей ме?
3. Сотталған адам ақшаны иеленгенін мойындамады. Оған 1,8 млн теңге залал көрсетілген және үнемі жалақыдан өтемақы төлеуді талап етуде, кейде жалақысы болған жағдайда ғана. Егер айыпталушыдан ақша табылмаса, оған кінә қалай бекітілді?
4. Жоғарғы директор қызын Англияда оқытқан, ақшаның қайда кеткені белгілі, және оның осындай бірнеше филиалы болған. Егер айып топтық келісім ретінде қойылса, неге соттар бөлек өтті?

ЖАУАП:

Бұл қылмыстық іс бойынша нақты жауаптар беру үшін қосымша материалдар (үкімдердің көшірмелері, жауап алу хаттамалары және т.б.) қажет.

ҚР ҚК 11-бабына сәйкес, ең жоғары жаза 12 жылға дейін бас бостандығынан айыруды қарастыратын қасақана әрекеттер ауыр қылмыстарға жатады. ҚР Жоғарғы Сотының 2003 жылғы 11 шілдедегі № 8 нормативтік қаулысының 15-тармағына сәйкес, егер ұрланған мүлік сомасы 500 АЕК-тен асса және біртұтас ниетпен жасалса, бұл біртұтас созылмалы қылмыс болып саналады. Егер әрбір эпизод бойынша ниет бөлек туындаса, сомалар қосылмайды.

ҚР ҚПК 172-бабына сай, сот азаматтық талапты ерікті түрде орындау мерзімін белгілей алады. Мәжбүрлеп орындату «Атқарушылық іс жүргізу туралы» ҚР Заңы шеңберінде жүзеге асырылады. Қарыз алушының кірісінен өндіріп алу 100 АЕК-тен аспайтын сомада немесе мүлкі жеткіліксіз болған жағдайда ғана мүмкін.

Қылмыстық істердің аумақтық қаралуы ҚР ҚПК 314-бабы 1-бөлігіне сәйкес анықталады – іс қылмыс жасалған жердегі сотта қаралады.

СҰРАҚ №112:

Менің күйеуім сот үкімі бойынша шартты жаза алды. Біз Жаңа Зеландияға тұрақты тұруға көшуге дайындалып жүрген едік. Қазір құжаттарды тапсыра аламыз ба, әлде шартты соттылық алынғанын күтуіміз керек пе?

ЖАУАП:

ҚҚР ҚК 79-бабына сәйкес, шартты түрде сотталған адамдардың соттылығы пробацациялық бақылау мерзімі аяқталғаннан кейін өтеледі. Бұл мерзім аяқталғанға дейін ел аумағынан шығуға тыйым салынады.

«Пробацация туралы» Заңның 1-бабына сәйкес, пробацация – бұл заңмен белгіленген адамдардың мінез-құлқын түзетуге, олардың қылмыстық құқық бұзушылық жасауын болдырмауға бағытталған бақылау және әлеуметтік-құқықтық сипаттағы шаралар жүйесі. Қарапайым тілмен айтқанда, бұл қылмыс жасаған адамдарға арналған сынақ мерзімі. Адамды түрмеге жіберудің орнына, оған бостандықта түзелуге мүмкіндік беріледі. Басты шарт – заңдарды қатаң сақтау және белгілі бір талаптарды орындау.

«Халықтың көші-қоны туралы» Заңның 56-бабының 3-тармағына сәйкес, Қазақстан Республикасының азаматына елден шығуға қылмыс жасағаны үшін сотталған жағдайда – жаза мерзімі аяқталғанға немесе жазадан босатылғанға дейін тыйым салынады.

Осы заң нормасын ескере отырып, күйеуіңізге шартты жазасын өтеп, содан кейін республикадан тысқары жерге тұрақты тұруға көшу үшін құжаттарын тапсыру қажет.

СҰРАҚ №113:

Менің ағам шартты түрде сотталды. Тергеу мен сот барысында оның мүлкіне тыйым салынды, бірақ сот үкімі бойынша ол мүлік тәркілеуге жатпайды, дегенмен ағам оны қайтара алмай жүр. Сонымен қатар, сот үкімі бойынша оған ешқандай «қаладан шықпау туралы қолхат» алынбаса да, ол қаладан шыға алмайды. Не істеуіміз керек?

СҰРАҚ №114:

Мен радиоэлектрондық аппаратураны, соның ішінде ақпараттық қауіпсіздік тақырыбына арналған құрылғыларды дайындаумен айналысамын. Арнайы қызмет өкілі менің екі бұйымды бақылау сатып алуды жүзеге асырды және сол қызметкер маған қатысты ҚК 399-бабының 1-бөлігі бойынша "Ақпаратты жасырын алу үшін арнайы техникалық құралдарды заңсыз дайындау, өндіру, сатып алу, өткізу немесе пайдалану" бабымен қылмыстық іс қозғады. Бақылау сатып алуды жүзеге асыру және қылмыстық іс қозғау бір тұлға тарапынан жүргізілгендігі заңбұзушылық болып табыла ма және қай бапқа, қай заңға сәйкес? Бұйымдар айналымда болмаған.

ЖАУАП:

ҚПК 180-бабына сәйкес, алдын ала тергеу бастау үшін жеткілікті деректер болуға тиіс, олар қылмыстық құқық бұзушылықтың белгілерін көрсетеді, қылмыстық іс жүргізуді тоқтатуға негіз жоқ болған жағдайда, атап айтқанда:

1. Физикалық тұлғаның немесе мемлекеттік органның лауазымды тұлғасының немесе ұйымдағы басқарушылық функцияларды орындайтын адамның қылмыстық құқық бұзушылық немесе адамның жоғалып кетуі туралы хабарламасы;
2. Өзін кінәлі деп тану;
3. Бұқаралық ақпарат құралдарындағы хабарламалар;
4. Қылмыстық құқық бұзушылықты дайындау, жасау немесе жасау туралы қылмыстық қудалау органы лауазымды тұлғасының рапорты. Алдын ала тергеуді жүргізуге негіз болған жағдайда, тергеуші, анықтау органының басшысы, прокурор өз өкілеттіктері шегінде және ҚПК-мен белгіленген тәртіппен өз қаулысымен қылмыстық істі өндірісіне алады. ҚПК 184-бабының 1-бөлігіне сәйкес, қылмыстық құқық бұзушылық туралы мәліметтерді анықтау алдын ала тергеуді бастау үшін негіз болады, егер анықтау органының қызметкері, тергеуші, прокурор өз қызметтік міндеттерін орындау кезінде қылмыстық құқық бұзушылықты анықтайтын болса немесе оның жасалғаннан кейін қылмыстық құқық бұзушылықтың іздері мен салдарын байқаса. Осылайша, сатып алу және қылмыстық іс қозғауды бір тұлғаның жүргізуі заң бұзушылық болып табылмайды.

СҰРАҚ №115:

Соңғы уақытта Қазақстанда алқалы сот туралы БАҚ-та жиі айтылып жүр. Қазақстандағы алқалы сот туралы толығырақ айтып беріңізші, мүмкін нақты мысалдармен.

ЖАУАП:

«Алқабилер туралы» заң қылмыстық сот өндірісінде присяжных қатысуын реттейді. Бұл сот ісін 1 судья мен 10 присяжный (12 адамнан 2 адам – резервтегі) құрайды. Присяжные сот залында отырып, процесті тыңдайды, сұрақтар қояды, және кеңес бөлмесінде үш негізгі сұраққа жауап береді: айыпталушының кінәсі, жазаның тағайындалуы және ақтау негіздері.

Присяжные кандидаттарының тізімдері 25 жастан асқан сайлаушылардан құралады. Қылмыстық сотталғандар, ақыл-есі кем адамдар, судьялар, прокурорлар, адвокаттар, әскери қызметкерлер, мемлекеттік қызметшілер және психикалық бұзылулары бар адамдар тізімдерден шығарылуы керек. Тізімдер жыл сайын жаңартылып отырады.

Таңдау процедурасы облыстық соттардың акиматтарға кандидаттардың тізімін ұсынуынан басталады. Таңдалған кандидаттар іс бойынша кездейсоқ бөлінеді, содан кейін 10 негізгі және 2 резервтегі присяжный таңдалады.

Сот присяжных айыпталушының кінәсі мен жазасын тағайындау мәселелерін қарастырады. Практикадан мысалдар: Евгений Храпуновтың ісі (коррупция), Максат Ибрагимовтың ісі (өлімнің ақталуы), сондай-ақ Ақтобедегі терроризм бойынша іс (қатаң үкімдер). Бұл жағдайлар присяжныхтың ұлттық қауіпсіздік және қылмыстық істердегі маңызды рөлін көрсетеді.

Сот присяжныхтың артықшылықтары: ашықтық, қоғамның сенімі және әртүрлі пікірлерді ескеру. Кемшіліктері: присяжныхтың құқықтық білімінің болмауы және қысымға ұшырауы. Жалпы алғанда, сот присяжных құқықтық әділдіктің сенімін нығайтып, оның ашықтығын арттырады.